

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

УДК 159.9:316.77

ЛОСІЄВСЬКА О.Г.

к.психол.н., доцент, доцент кафедри психології
Східноукраїнського національного університе-
ту ім. В.Даля, м. Луганськ

У статті розглядається поняття комунікації та надається аналіз поняття «комунікації та діяльності». Зроблено теоретико-методологічний аналіз моделей якості майбутнього фахівця в умовах професійного становлення. Представлена в рамках компетентного підходу «ядерна» діяльнісна модель особистості, запропонована О. І. Субетто. Виявлені комунікативні складові, які реалізуються в певних комунікативних ситуаціях професійного спілкування. З'ясовано, що використання компетентно-орієнтованого підходу у формуванні комунікативних компетенцій забезпечує особистісний розвиток студентів шляхом формування професійної компетентності не тільки в гуманітарній галузі, але й напрямку розвитку активної життєвої позиції, мобільності, громадянської свідомості, тобто майбутній фахівець в процесі профіоналізації має стати компетентним при вирішенні будь яких завдань.

Ключові слова: діяльність, ефективна комунікація, комунікативні компетенції, компетентно-орієнтований підход, майбутній фахівець, професіоналізм

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭФФЕКТИВНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ГУМАНИТАРНОГО ПРОФИЛЯ

В статье рассматривается понятие коммуникации и дается анализ понятия « коммуникации и деятельности». Сделано теоретико - методологический анализ моделей качества будущего специалиста в условиях профессионального становления . Представлена в рамках компетентного подхода « ядерная » деятельностная модель личности , предложенная А. И. Субетто . Выявленные коммуникативные составляющие , которые реализуются в определенных коммуникативных ситуациях профессионального общения . Выяснено , что использование компетентно - ориентированного подхода в формировании коммуникативных компетенций обеспечивает личностное развитие студентов путем формирования профессиональной компетентности не только в гуманитарной сфере , но и направления развития активной жизненной позиции , мобильности , гражданского сознания , то есть будущий специалист в процессе профіоналізації должен стать компетентным при решении любых задач.

Ключевые слова: деятельность , эффективная коммуникация , коммуникативные компетенции , компетентно - ориентированный подход , будущий специалист , професіоналізм

Постановка проблеми. Зміна парадигми освіти від традиційної до суб'єкт орієнтованої висуває перед вищою освітою проблему вдосконалення підготовки студентів, тобто формування в процесі професіоналізації знання та розуміння (теоретичне знання академічної галузі), знання як діяльність (уміння самостійно працювати з інформацією, приймати рішення, практично та оперативно застосовувати практичні знання до конкретних ситуацій), знання як буття (життя з іншими в соціальному контексті).

Комунікативні компетенції включають в себе певні здатності, які допомагають адаптуватися у всіх життєвих галузях, спільно ці здатності сприяють розвитку особистості студента. Розвиток комунікативних компетенцій студентів гуманітарного профілю в процесі професіоналізації у вищому навчальному закладі це конкретне досягнення в системі результативної освіти (результати освіти, знання, уміння, ціннісні орієнтації, життєвий потенціал, мобільність).

Розвиток комунікаційної ефективності в сучасних умовах є однією з найбільш актуальних проблем суспільства. З одного боку, потужне збільшення інформаційних потоків, характерне для постіндустріального етапу розвитку людства, вимагає від особистості нових умінь з аналізу, структурування, оцінки одержуваної інформації з різноманітних джерел. З іншого боку, розвиток електронних засобів зв'язку, що розширює можливість обміну інформацією за допомогою електронних повідомлень, пошук відповідей на багато питань в електронних мережах, розширює пізнавальні можливості особистості, серйозно скорочує час і бажання міжособистісного спілкування. На сьогодні втрачається якість і обсяг взаємодії між людьми. Розширення впливу мультимедійних засобів певною мірою веде до роз'єднання між членами суспільства. Чітко проявляється тенденція того, що сьогодні зручніше спілкуватися за допомогою технічних засобів, ніж на міжособистісному рівні. Закономірно втрачається культура міжособистісного спілкування – найважливіша складова комунікаційної культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічну основу дослідження складають: принципи системного підходу в психології (П. К. Анохін, Б. Ф. Ломов, С. Д. Максименко, Л. І. Анциферова, В. С. Мерлін, Г. П. Щедровицький та ін.), методологічні принципи організації психологічного дослідження (Б. Г. Ананьєв, А. Анастасі, Л. Ф. Бурлачук, В. О. Ганзен, В. М. Дружинін, Б. Ф. Ломов, С. Д. Максименко), принципи та механізми соціалізації особистості (В. В. Москален-

ко, Л. Е. Орбан-Лембрик, М. І. Пірен, В. В. Столін та ін.), концепція саморозвитку особистості Г. С. Костюка, загальні положення особистісно-діяльнісного підходу (Л. С. Виготський, П.Я. Гальперін О. О. Леонтьєв, Л.С. Рубинштейн); концепції мовної і вторинної мовної особистості (Г.І. Богін, Ю.М. Караулов, І. І. Халева, К.М. Хитрик); компетентнісного підходу (А. В. Хуторський, І. О. Зимня, Ю. Г. Татур); когнітивного підходу у психології (У. Найссер, Р. Л. Солсо, В. П. Зинченко), теорії професійної компетентності фахівця (Т. П. Абакірова, Б. Г. Ананьєв, В. М. Березін, Е. В. Бондаревська, Е. В. Булгакова, Н. А. Дмитрієва, Е. Ф. Зеєр, Г. Г. Льїна, О. М. Ішакова, І. В. Кондріна, Н. Б. Крилова, М. С. Лукьянчикова, Н. І. Мешкова, О. П. Садохін, Т. Г. Браже, Д. Хайте), теорії комунікації (О. Г. Асмолов, Г. В. Бороздіна, Л. А. Карпенко, В. М. Куніцина, В. О. Лабунська, М. І. Лісіна, А. К. Маркова, Б. Д. Паригін, В. Н. Панферов, А. О. Реан, В. В. Рижов, Е. Ф. Тарасов, Т. М. Ушакова, J. Bowlby, M. Argyle, J. S. Bruner, A. W. Comb, M. L. Hoffman), теорії комунікативної компетентності (Г. М. Андреева, Ю. К. Бабанський, О. О. Бодалев, О. О. Леонтьєв, Б. Ф. Ломов, Л. А. Петровська).

Розвиток компетентнісного підходу в освіті представлено в дослідженнях Б. В. Анісімової, В. А. Болотової, І. О. Зимній, В. В. Серікова та ін.

Різні підходи формування комунікативних компетенції представлені в роботах С. А. Горохової, Ю. В. Єрьоміна, О. Ю. Іскадарової, Є. В. Коробової, Т. І. Кузнецової, Є. І. Пассова, Ю. В. Плеханової та ін.

Нині в науці існує забагато визначень комунікації. Ще в 70-х роках ХХ ст. F. Dance у статті про поняття комунікації зафіксував 95 дефініцій і згрупував їх у 15 категорій. Польська дослідниця Н. Walińska de Hackbeil у 1975 році у своїй докторській дисертації "Поняття комунікація в американській теорії масової комунікації" зафіксувала понад 200 дефініцій, що знайшла в американській літературі, і виділила в них 18 семантичних (значенневих) категорій. Польський комуніколог Т. Goban-Klas у своєму підручнику "Засоби масової комунікації і масова комунікація" наводить сім типових визначень комунікації: комунікація як трансмісія (трансляція, передача) інформації, ідей, емоцій, умінь; комунікація як розуміння інших, коли ми й самі прагнемо, щоб нас зрозуміли (комунікація як порозуміння); комунікація як вплив за допомогою знаків і символів на людей; комунікація як об'єднання (творення спільноти) за допомогою мови чи знаків; комунікація як взаємодія за допомогою символів; комунікація як обмін значеннями між людьми, які мають спільне в сприйманні, прагнен-

нях і позиціях; комунікація як складник суспільного процесу, який виражає групові норми, здійснює громадський контроль, розподіляє ролі, досягає координації зусиль тощо.

У науковій літературі існує численна група тлумачень терміна “комунікація”.

“Комунікація – механізм, за допомогою якого забезпечуються існування та розвиток людських стосунків, який охоплює всі розумові символи, засоби їх передачі у просторі та збереження у часі (Ч. Кулі), комунікація – у широкому сенсі – соціальне поєднання індивідів за допомогою мови та знаків, установлення загальнозначущих наборів правил для різної цілеспрямованої діяльності (К. Черрі), комунікація – це акт відправлення інформації від мозку однієї людини до мозку іншої людини (П. Сміт, К. Беррі, А. Пулфорд), комунікація – специфічний обмін інформацією, процес передачі емоційного та інтелектуального змісту (А.Б. Звєгінцев, А. П. Панфілов)”. Це дефініції, які доповнюють одна одну; кожне з визначень охоплює певний бік явища, даючи більш глибоке осягнення комунікації.

Г. Г. Почепцов зазначає: “Ми можемо продовжити список цих визначень, але чітко маємо усвідомити, що визначення самі по собі мають тільки те значення, що вони відповідають тій чи іншій моделі комунікації, що її хоче захищати, вивчати, впроваджувати дослідник” [3; 7; 9; 10].

Мета дослідження полягає у вивченні психологічних особливостей ефективної комунікації у процесі професійного становлення майбутніх фахівців гуманітарного профілю.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Структура спілкування характеризується трьома взаємопов'язаними напрямками: комунікативним, перцептивним та інтерактивним.

На думку Г. М. Андрєєвої комунікативна сторона спілкування, чи комунікація у вузькому сенсі слова, полягає в обміні інформацією між індивідами [1].

Б. Г. Ломов виділяє в спілкуванні три функції: інформаційно-комунікативну, регуляційно-комунікативну та афективно-комунікативну. Кожну з цих функцій розглядати ізольовано не уявляється можливим, тому що це взагалі безпосередній контакт між людьми [5].

Єдність понять спілкування та діяльності дозволяє аналізувати поняття ефективної комунікації у процесі професійного становлення майбутніх фахівців гуманітарного профілю у вищому навчальному закладі.

У ряді психологічних концепцій існує тенденція до протиставлення спілкування та діяльності.

Е.Дюркгейм звертав особливу увагу не на динаміку суспільних явищ, а на їх статику. Суспільство виглядало у нього не як динамічна система діючих груп та індивідів, але як сукупність різних форм спілкування. Фактор спілкування в детермінації поведінки був підкреслений, але при цьому була недооцінена роль перетворювальної діяльності: сам суспільний процес зводився до процесу духовного мовного спілкування.

У вітчизняній психології приймається ідея єдності спілкування і діяльності. Якщо розглядати спілкування як реальність людських відносин, то будь-які форми спілкування включені в специфічні форми спільної діяльності: люди не просто спілкуються в процесі виконання ними різних функцій, але вони завжди спілкуються в деякій діяльності, «з приводу» неї. Таким чином, спілкується завжди людина яка діє: її діяльність неминуче перетинається з діяльністю інших людей. Але саме цей процес і створює певні відносини людини яка діє не тільки до предмета своєї діяльності, а й до інших людей. Саме спілкування формує спільність індивідів, які виконують спільну діяльність.

Д. Б. Ельконін інтерпретує спілкування як особливий вид діяльності, яку можна розуміти як комунікативну діяльність, або діяльність спілкування, вона виступає самостійно на певному етапі онтогенезу, наприклад, у дошкільнят і особливо в підлітковому віці[4].

О. О. Леонтьєв надає інтерпретацію спілкуванню в загальному плані і розуміє цей психологічний конструкт як один з видів діяльності (мається на увазі насамперед мовна діяльність), і що сюди включені всі елементи, властиві діяльності взагалі: дії, операції, мотиви та ін. [6]

Аналіз досліджень встановлює безсумнівну зв'язок між діяльністю і спілкуванням, всі визнають неприпустимість їх відриву один від одного. Розуміння зв'язку діяльності та спілкування, коли спілкування розглядається і як сторона спільної діяльності (оскільки сама діяльність не лише праця, а й спілкування в процесі праці), і як її своєрідний дериват. Таке широке розуміння зв'язку спілкування і діяльності відповідає широкому ж розумінню самого спілкування: як найважливішої умови привласнення індивідом досягнень історичного розвитку людства, будь то на мікрорівні, у безпосередньому оточенні, або на макрорівні, у всій системі соціальних зв'язків[1].

У реальній практичній діяльності людини головним питанням є питання не про те, яким чином спілкується суб'єкт, але з приводу чого він спілкується. Тут знову доречна аналогія з вивченням діяльності: якщо там важливий аналіз предмета діяльності, то тут важливий в рівній мірі аналіз предмета спілкування.

А. У. Хараш у своїх дослідженнях виділяє два можливих види спілкування: «рольове» і «особистісне» спілкування. За деяких обставин це особистісне спілкування за формою може виглядати як рольове, ділове, «предметно-проблемне». У певних відносинах і ситуаціях і «рольове», і «особистісне» спілкування з'єднані з діяльністю.

О. О. Леонт'єв теоретично представляє ідею «вплетеності» спілкування у діяльність, ця ідея дозволяє також детально розглянути питання про те, що саме в діяльності може «конституювати» спілкування. У найзагальнішому вигляді відповідь може бути сформульована так, що за допомогою спілкування діяльність організовується і збагачується. Побудова плану спільної діяльності вимагає від кожного її учасника оптимального розуміння її цілей, завдань, з'ясування специфіки її об'єкта і навіть можливостей кожного з учасників. Включення спілкування в цей процес дозволяє здійснити «узгодженість» або «неузгодженість» діяльності на індивідуальному рівні[4].

Спираючись на Державний стандарт вищої освіти України сучасний фахівець повинен не тільки володіти високим рівнем професійних компетенцій і бути всебічно розвиненою особистістю, а й вміти соціально адаптуватися до потреб часу, поповнювати і застосовувати свої знання в мінливих умовах, враховувати у своїй діяльності інноваційні технології та постійно збільшувати інформаційне поле обраної спеціальності [2].

Професійне спілкування є шлях засвоєння і освоєння досвіду інших, історично сформованих соціальних норм і цінностей, знань і способів вузькоспеціальної діяльності.

Одну з моделей якості майбутнього фахівця гуманітарного профілю можна представити в рамках «ядерної» діяльнісної моделі особистості, запропоновану А. І. Субетто в кінці 80-х років минулого століття. Вона спирається на дослідження Б. Г. Ананьєва, Л. О. Зеленова, В. І. Кодухова, Н. Н. Под'якова, В. Д. Шадрикова, Г. П. Щедровицького та ін.

У внутрішнє, перше «ядро» входять види діяльності: класифікаційна; визначальна; розумова (мислення); гностична.

Друге «ядро» включає в себе: мовну; сенсорну; моторну.

У третє «ядро», яке включає в себе друге ядро, входять види діяльності, що представляють собою «пари»: трудову і вільну діяльності; фізичну та інтелектуальну діяльності.

І, нарешті, периферійне «кільце», яке завершує «ядерну модель», включає в себе вісім родів діяльності, замкнутість і повнота котрої досліджена Л.О.Зеленовим та його учнями: 4 роду діяльності, що відображають діяльніснесазвоєвання світу:

- природокористувальна- «економічна» або «виробнича»;
- природоохоронна, природозберігаюча і природовідновна- «екологічна»;

-пізнавально-дослідницька, пов'язана з отриманням знань та їх застосуванням, «наукова» (підкреслюється, що «наукова діяльність», як «рід» діяльності, постає як невід'ємний компонент якості людини в його діяльній формі експлікації);

- емоціонально-естетична і етична діяльність, що виражає собою освоєння та осмислення світу як художньо-естетичне освоєння і відтворення – «художня»;

4 роду діяльності, що відображають діяльнісноосвоєння власної природи людини:

- діяльність з виховання, навчання і освіти іншої людини – «педагогічна» (освітня);

- діяльність, пов'язана з організацією управління та управлінням в будь-яких видах діяльності, – управлінська;

- діяльність з підтримання власного здоров'я та здоров'я інших, лікування хворих, тобто охорона здоров'я – «медична»;

- діяльність з фізичного вдосконалення - «фізкультурна»[8].

А. І. Субетто визначає професійні компетенції, як системні утворення, як функціональні системи, які підпорядковуються у своєму сисемогенезі і в своєму функціонуванні та розвитку сисемогенетичним законам, зокрема:

- закону системного спадкування;

- закону інваріантності та циклічності розвитку;

- закону дуальності управління та організації систем;

- закону спіральності розвитку;

- закону системного часу і гетерохронії;

- парним законам дивергенції та конвергенції та ін[8].

Чим більше безліч одиничних або елементарних компетенцій, тим більше потужність безлічі потенційних композиційних компетенцій, з яких формуються компетентнісні новоутворення – «функціональні системи», що забезпечують адаптацію професіонала до вирішення нових видів завдань, до виконання нових видів діяльності, тим більшим стає потенціал компетентності у такого професіонала.

Найважливішими професійними компетенціями визначають: здатність до аналізу і синтезу; здатність вчитися; здатність вирішувати проблеми; здатність застосовувати знання на практиці; здатність пристосовуватися до нових ситуацій; турбота про якість; здатність керувати інформацією; здатність працювати самостійно в команді.

Професійне спілкування як мета навчання передбачає попереднє виділення реальних професійних потреб студентів, які

визначають комунікативні наміри осіб, що вступають у усний контакт. Стосовно до виробничої та наукової сфер можна виділити наступні комунікативні наміри: інформувати слухача про предмет і цілі повідомлення (констатувати, переконувати, спростувати, піддати критиці); прослухати і зрозуміти професійну інформацію; запросити інформацію, що цікавить, уточнити, перепитати; дати оцінку отриманої інформації; викликати партнера з контакту на обговорення.

Перераховані комунікативні наміри реалізуються в певних комунікативних ситуаціях професійного спілкування, найбільш типовимие:

1. Участь у конференціях, симпозиумах. При цьому реалізуються всі види усного спілкування – монолог, діалог, політолог. Основна мета – виявлення істини, визначення нового знання.

2. Участь у семінарі, виробничій нараді з можливістю більш широкого і детального обговорення. Основна мета – широке обговорення загальних і приватних питань.

3. Участь у плануванні майбутніх завдань, обговорення їх результатів.

4. Особистий контакт двох фахівців з ініціативи одного з них або обох, з метою запиту, уточнення, критичного осмислення обговорюваних положень. Мета контакту – з'ясувати думку, дійти спільної думки, зблизити позиції.

Комунікативність – це властивість системи ефективно підтримувати і розвивати різного виду комунікації, тому дії, свідомо орієнтовані на їх смислове сприйняття, називають комунікативними.

В. Л. Абушенко та О. О. Грицанов під комунікативністю розуміють змістовну і процесуальну узгодженість знання з встановленими та обґрунтованими положеннями [2]. Ця властивість розглядається щодо суспільних відносин. У цьому сенсі комунікація (лат. *communicatio* – повідомлення, передача) – смисловий і ідеально-змістовний аспект соціальної взаємодії. А. Ю. Бабайцев з позиції теорії суспільних відносин вважає, що основною функцією комунікації є досягнення соціальної спільності при збереженні індивідуальності кожного члена суспільства [7].

Будь-яка комунікація передбачає наявність як мінімум двох учасників, які володіють способами сприйняття і передачі мисленевої діяльності один одному. Науковці визначають, що при цьому не обов'язково їх безпосереднє спілкування; письменник передає свої думки через тексти, дослідник шукає необхідну йому інформацію в енциклопедіях, ЗМІ, Інтернеті, тощо.

У процесі розвитку людства способами сприйняття і передачі були: жест, звук і, нарешті – мова. Сьогодні – це тексти, музика,

телекомунікаційні технології тощо. Найважливішим елементом комунікативної взаємодії є його мета, наприклад; безсистемний (бесіди на відпочинку «про все») або цілеспрямований (формування певних знань і умінь у процесі навчання) обмін інформацією, спільне вирішення проблем та ін. Розвиток комунікативних компетенцій у особистості визначається, таким чином, як ефективність її інформаційного обміну і в результаті – ступінь включення в суспільні відносини. В даному випадку під компетенцією розуміють не тільки знання та вміння здійснювати комунікацію, а й мотивацію на цю діяльність.

Традиційно комунікація поділяється на міжособистісну, публічну і масову. В умовах розвитку нових інформаційних технологій закономірно став використовуватися термін телекомунікація, а також з'явилося поняття інформаційно-комунікаційна культура. Загалом поняття передбачає відображення в ньому рівня розвитку області комунікаційної культури, в якій комунікація здійснюється засобами нових інформаційних технологій. На думку D. McQuail виділено чотири типи комунікації, які, по суті, репрезентують аспекти комунікативного процесу: моделі трансмісії, моделі ритуалу, моделі привернення уваги і моделі рецепції.

Р. О. Якобсон виділяє шість функцій комунікації: експресивну (емотивну) (вираження свого “я”, ставлення мовця до того, про що він говорить), апелятивну (конативну) (вплив на адресата), комунікативну (референтну, денотативну) (виділення об'єкта мовлення), поетичну (виділення форми повідомлення), металінгвістичну (перевірка чи користуються вони одним і тим самим кодом), фатичну (підтримання контакту, коли важлива не тема розмови, а те, щоб контакт не перервався).

Згідно з цією моделлю комунікації та її визначенням фатична функція є суттєвою для процесу спілкування, оскільки вона є складником контактної функції взагалі. Як видно з моделі Р. О. Якобсона, контакт є єдиною процесуальною характеристикою спілкування, тому можна стверджувати, що комунікативний процес є, по суті, актом контактування, через який реалізується “я” комуніканта, виділяється об'єкт розмови, здійснюється вплив на адресата, актуалізується форма повідомлення, свідомо добирається кожне слово, спеціально підтримується контакт при його згасанні.

Духовна, суспільно-культурна забезпеченість процесу спілкування є чи не визначальним фактором, що зумовлює комунікативний процес. Визначальним є той факт, що комунікативний процес може бути ефективним і дієвим лише за умови духовної

й культурної єдності співрозмовників. Але існує й неефективне спілкування, яке має конфлікт.

Особистісно-орієнтоване навчання підвищує ефективність навчально-виховного процесу у зв'язку з найбільшим його наближенням до можливостей і мотивів студента. Особливо важливо використовувати цей підхід при розвитку комунікативних компетенцій. Це пов'язано з тим, що словниковий запас, способи ведення дискусії, методи отримання та критичної оцінки інформації у студентів значно відрізняються. Найбільшою мірою такий стан визначається довузівським розвитком особистості студента. Наприклад, різний рівень підготовки випускників шкіл передбачає і індивідуальні показники в сфері комунікативних компетенцій у майбутніх фахівців гуманітарного профілю. Тому важливо розвивати комунікативні компетенції для досягнення ефективності комунікації.

Висновки. У роботах різних дослідників зазначається, що компетентно-орієнтований підхід до навчання студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю являє собою соціально-психологічний феномен, що характеризує стратегію освіти і шлях його оновлення і розвитку в рамках культурно-історичної парадигми вітчизняної освіти. При особистісному підході особистість студента розглядається як суб'єкт історико-еволюційного прогресу (функції особистості в суспільстві), як суб'єкт міжособистісних відносин (функція особистості в групі однолітків), як цілісне системно - смислове в освіті (функція особистості в самій собі). Використання особистісного підходу у розвитку комунікативних компетенцій забезпечує особистісний розвиток студентів, сприяє виникненню особистісних смислів, підвищує рівень навчальних досягнень на основі інтересу до професійного становлення в процесі навчання.

Комунікативні компетенції можуть ідентифікуватися як функціональні системи (підсистеми) в системі якості людини – випускник освітньої системи, орієнтовані на певний системно-творчий результат, яким є або успішне вирішення комплексу завдань, об'єднаних єдиною технологією або одним видом діяльності, або це успішна реалізація певного виду діяльності або функції, або це успішне виконання певної «ролі» в професійній структурі.

Література

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : Изд-во Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Журавлев А. Л. Социальная психология / А. Л. Журавлев. – М. : Наука, 2002. – 351 с.

3. З.Косенко Ю.В.Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность, Сознание, Личность/ А. Н.Леонтьев – М.: Политиздат, 1975– 237с.
5. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологи / Б. Ф. Ломов. – М. : Наука, 1999. – 349 с.
6. Основы теории коммуникации: учебник / под ред. проф. М. А. Василика. – М.: Гардарики, 2003. – 615 с.
7. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації/ Г. Г. Почепцов – К.: Видавничий центр “Київський університет”, 1999. – 308 с.
8. Субетто А. И. Онтология и эпистемология компетентного подхода, классификация и квалиметрия компетенций / А. И. Субетто. –СПб. - М.: Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 2006. - 72с.
9. Dance F. The Concept of Communication // Journal of Communication. – 1970. – № 20. – P. 201-210.
10. Goban-Klas T. Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu. – Warszawa, Kraków: Wydawnictwo naukowe PWN, 1999. – 336 s.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF EFFECTIVE COMMUNICATION IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL FORMATION OF THE FUTURE SPECIALISTS IN THE HUMANITIES

The article presents the concept of communication and provides an analysis of the concept of «communication and activity.» Was made theoretical and methodological analysis of models of the qualities of the future specialist in professional development. Was represented within the competence approach the «nuclear» activity-based model of personality, proposed by A. Subetto. Was identified communication components, which are implemented in specific communicative situations of professional communication. It was found that the use of the competence-oriented approach to the formation of the communicative competence provides personal development of students through the formation of professional competence, not only in the humanitarian sphere, but also towards the development of an active life position, mobility, civic consciousness. It means that specialist in the process of the development becomes competent in solving any problems in the future.

Keywords: *activity, effective communication, communicative competence, competence-oriented approach, the future specialist, professionalism*